

41 - 42. *Salix retusa* L. — Wierzba wykrojona
(incl. *S. kitaibeliana* Willd.)

Stosunkowo niewielki i dysjunktywny zasięg wierzby wykrojonej ograniczony jest do wyższych pasm górskich Europy. Gatunek ten występuje w Pirenejach, w Alpach, w Apeninach, w Karpatach oraz na Balkanach: w górach Bośni, Hercegowiny i w Rile. Związany jest przede wszystkim z piętrem alpejskim i subalpejskim wymienionych masywów i o ile wiadomo nie rośnie już poniżej 1200 - 1300 m n. p. m. Optimum występowania tej wierzby przypada na rejony położone mniej więcej między 1700 a 2500 m, a najwyższe stanowiska znane z Alp znajdują się na wysokości około 2900 m n. p. m. (Fenaroli, 1971, Flora delle Alpi). Ogólny zasięg *S. retusa* L. s. l. opracowany został przez H. Meusela, E. Jägera i E. Weinerta (1965, Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora), A. Skvorzova (1968, Ivy SSSR) oraz przez J. Jalasa i J. Suominena (1976, Atlas Florae Europaeae, 3).

S. retusa charakteryzuje się stosunkowo dużą zmiennością, lecz z taksonomicznego punktu widzenia zmienność ta bywa bardzo różnorodnie oceniana. Dotyczy to zwłaszcza bujniejszych form wierzby wykrojonej odznaczających się jednocześnie większymi rozmiarami poszczególnych organów. Wyodrębniane są one często pod nazwą *S. kitaibeliana* Willd. Zdaniem B. Pawłowskiego (1946, Materiały do Fizjogr. Kraju, 1) zasięg *S. kitaibeliana* jest ograniczony prawdopodobnie wyłącznie do Karpat. Niemal wszędzie występuje ona razem z *S. retusa* L. s. str., lecz w przeciwieństwie do tej wierzby, która według wspomnianego autora dominuje na podłożu wapiennym, *S. kitaibeliana* ma przeważać na skałach granitowych. Cechy różniące *S. retusa* i *S. kitaibeliana* mają wyłącznie ilościowy charakter i jak podkreśla B. Pawłowski (l. c.) podlegają one wahaniom niezależnie jedna od drugiej. Obydwie wierzby łączy ponadto wiele form przejściowych, tak że rozgraniczanie tych taksonów ma jedynie sztuczny i czysto umowny charakter. Zdaniem A. Skvorzova (l. c.) brak jest dostatecznych podstaw do wydzielania *S. kitaibeliana* nawet w randze podgatunku.

W Polsce *S. retusa* rośnie w Tatrach, gdzie mniej lub bardziej obficie występuje począwszy od 1400 - 2430 m n. p. m. (Pawłowski, 1946, l. c.; 1956, Flora Tatr, 1). W 1880 roku wierzba wykrojona podana była z jednego stanowiska z północnego zbocza Babiej Góry, lecz nie została tutaj ponownie odnaleziona (Zapałowicz, 1880, Spraw. Kom. Fizjogr., 14; 1909, Conspectus florum Galiciae criticus, 2; Walas 1933, Flora Babiej Góry). Jako roślina pionierska rośnie w Tatrach przede wszystkim na skałach, piargach, wśród alpejskich muraw, a także wśród mniej zwartych płatów kosówki. *S. retusa* wymieniana jest jako jeden z gatunków charakterystycznych dla krzewinkowego zespołu wierzb *Salicetum retuso-reticulatae* (Matuszkiewicz w Scamoni, 1967, Wstęp do fitosocjologii praktycznej). Najczęściej spotyka się ją z takimi gatunkami jak *Ranunculus alpestris*, *Saxifraga androsacea*, *Salix reticulata*, *S. Jacquini* itd.

The rather small and disjointed range of *S. retusa* is restricted to the upper parts of European mountains. The species can be found in the Pyrenees, Alps, Appenines, Carpathians and in the Balkans: in the mountains of Bosnia, Hercegovina and in Rila. It is associated primarily with the alpine and subalpine stratum of the montane massifs mentioned above and as far as is known it does not grow below 1200 - 1300 m elevation. The optimum for the occurrence of this willow lies more or less between 1700 and 2500 m, and

the most elevated stands are known about 2900 m in the Alps (Fenaroli, 1971, Flora delle Alpi). The general range of *S. retusa* L. s. l. has been described by H. Meusel, E. Jäger, E. Weinert (1965, Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora), A. Skvorzov (1968, Ivy SSSR) and by J. Jals and J. Suominen (1976 Atlas Florae Europaeae, 3).

S. retusa is characterized by a relatively large variability, however from the taxonomic point of view this variability has been treated variously by different authors. This concerns particularly the more luxurious forms of the willow which have also larger dimensions of individual organs. These are frequently considered to be a separate species *S. kitaibeliana* Willd. According to B. Pawłowski (1946, Materiały do Fizjogr. Kraju, 1) the range of *S. kitaibeliana* is presumably restricted to the Carpathians only. Almost everywhere it occurs together with *S. retusa* L. s. str. but in contrast to that willow which, according to that author, dominates on a limestone substratum, *S. kitaibeliana* predominates on granitic rocks. The characters differentiating *S. retusa* and *S. kitaibeliana* have exclusively a quantitative nature and as has been stressed by B. Pawłowski (l. c.) they undergo variation irrespective of each other. Both the forms are also linked by swarms of intermediate forms so that a differentiation between these taxons can only be artificial or a matter of convention. According to A. Skvorzov (l. c.) there is no sufficient basis for the recognition of *S. kitaibeliana* even in the subspecific rank.

In Poland *S. retusa* grows in the Tatras, where it occurs more or less abundantly from 1400 to 2430 m elevation (Pawłowski, 1946, l. c.; 1956, Flora Tatr, 1). In 1880 this willow has been reported from one stand on the northern slopes of Babia Góra, but it has not been found there since (Zapałowicz, 1880, Spraw. Kom. Fizjogr., 14; 1909, Conspectus florae Galiciae criticus, 2; Walas 1933, Roślinność Babiej Góry). As a pioneer species it grows in the Tatras primarily on rocks, scree, in alpine sward and also among less dense patches of *Pinus mughus*. *S. retusa* is considered as one of the characteristic species for the small shrub association *Salicetum retuso-reticulatae* (Matuszkiewicz in Scamoni, 1967, Wstęp do fitosocjologii praktycznej). It can most readily be found together with such species as *Ranunculus alpestris*, *Saxifraga androsacea*, *Salix reticulata*, *S. jaquini* etc.

Относительно небольшой и дизъюнктивный ареал вида ограничен высокими горными хребтами Европы. Эта ива растет в Пиренеях, Альпах, Апеннингах, на Карпатах, а также на Балканах: в горах Боснии, Герпеговины и на Риле. Она приурочена преимущественно к субальпийскому и альпийскому ярусам названных массивов и, насколько известно, не спускается ниже 1200 - 1300 м над ур. м. Оптимальные условия для своего развития вид находит на высотах от 1700 до 2500 м, а самые высокие местонахождения его расположены в Альпах около 2900 м (Fenaroli, 1971, Flora delle Alpi). Общий ареал *S. retusa* L. s. l. обрабатывался несколько раз (Meusel, Jäger, Weinert, 1965, Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora; Скворцов, 1968, Ивы СССР; Jals, Suominen, 1976, Atlas Florae Europaeae, 3).

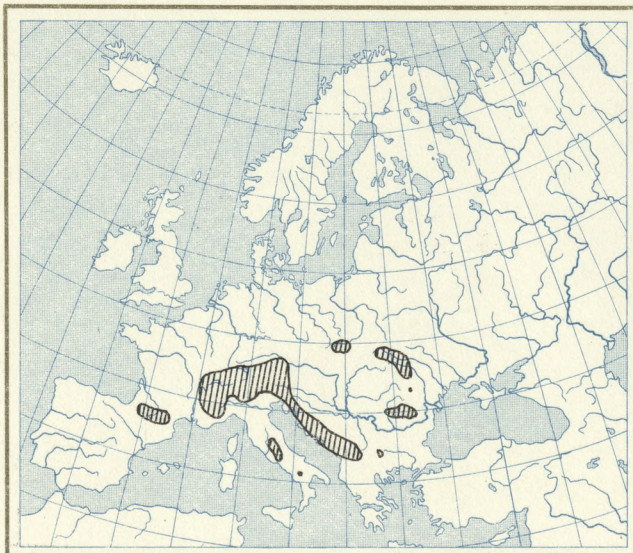
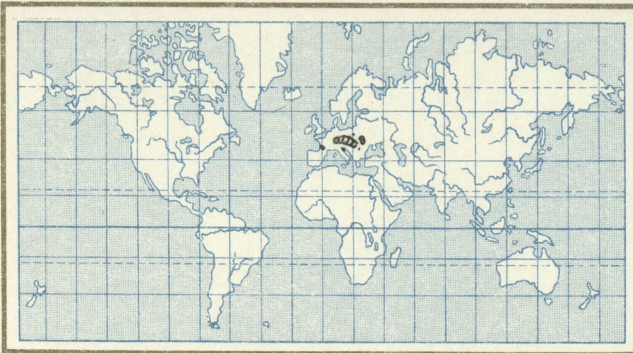
S. retusa характеризуется относительно большой изменчивостью, но с таксономической точки зрения эта изменчивость трактуется весьма различно. Особенно это относится к наиболее мощным формам ее, отличающимся одновременно большими размерами отдельных органов. Эти формы выделяются иногда в особый вид *S. kitaibeliana* Willd., чей ареал (Pawłowski, 1946, Mater. do Fizjogr. Kraju) вероятно, ограничен только Карпатами. Почти повсюду этот таксон растет вместе с *S. retusa* L. s. str., но в отличие от последней, доминирующей (Pawłowski, l. c.) на известковых грунтах, *S. kitaibeliana* преобладает на гранитных скалах. Различия в признаках этих двух видов носят чисто количественный характер, причем, как подчеркивает Б. Павловский (l. c.), отдельные признаки изменяются независимо друг от друга. Между обеими ивами, кроме того, имеется целый рой переходных форм, так что разграничение этих таксонов носит искусственный и чисто условный характер. По мнению А. Скворцова (l. c.), нет достаточных оснований для выделения *S. kitaibeliana* даже в ранге подвида.

В Польше *S. retusa* растет в Татрах, где более или менее обильно представлена на высотах 1400 - 2430 м (Pawłowski, 1946, l. c.; 1956 Flora Tatr, 1). В 1880 г. этот вид был указан на одном местонахождении с северного склона Бабьей Гуры, но с тех пор ее там больше не находили (Zapałowicz, 1880, Spraw.

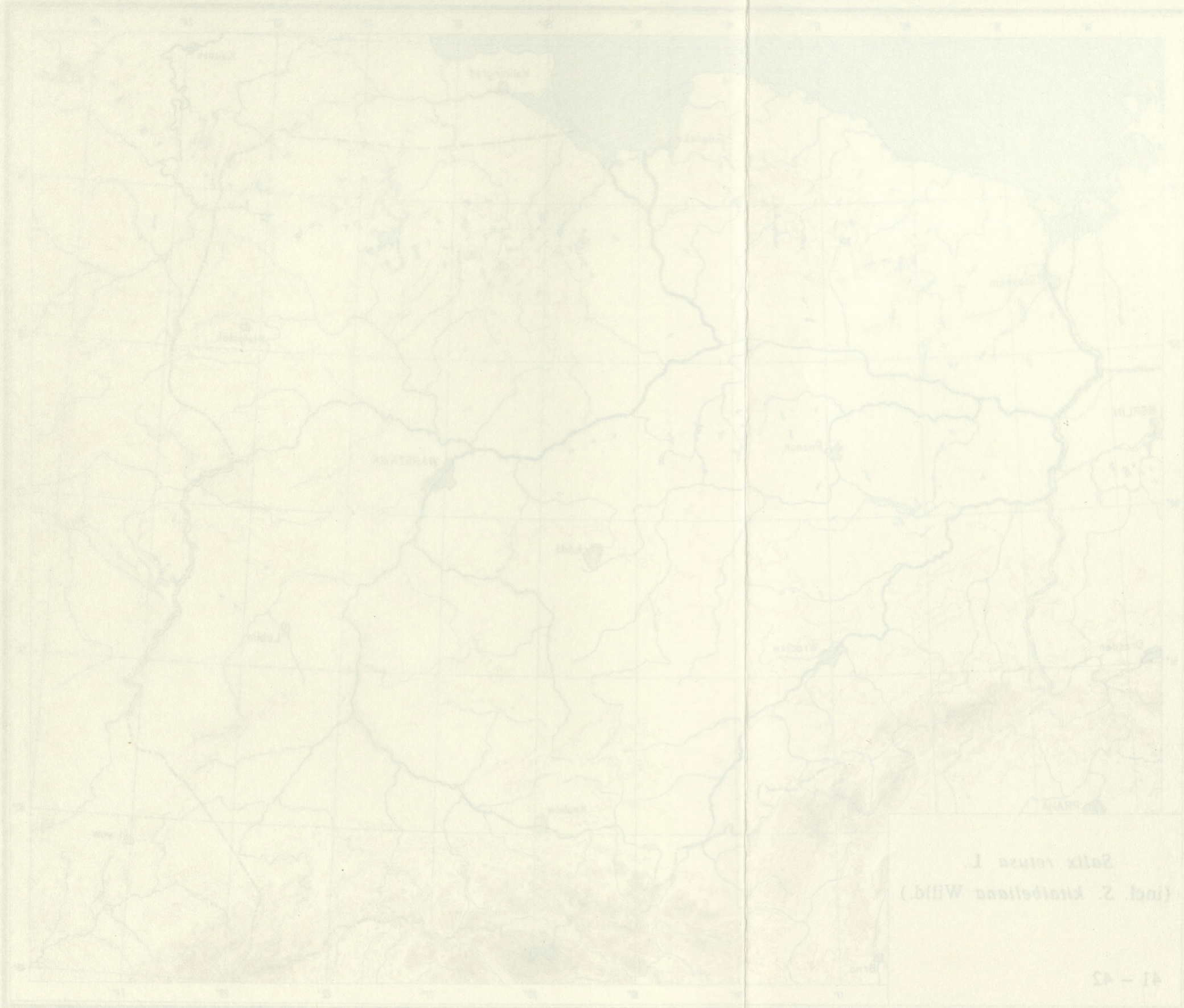
Kom. Fizjogr., 14; 1909, *Conspectus florum Galiciae criticus*, 2; Walas, 1933, *Roślinność Babiej Góry*. Будучи пионерным растением, встречается в Татрах прежде всего на скалах, среди альпийских лугов, а также в менее компактных зарослях *Pinus mughus*. *S. retusa* считается одним из характерных видов для кустарничковой ассоциации ив *Salicetum retuso-reticulatae* (Matuszkiewicz in Scamoni, 1967, *Wstęp do fitosocjologii praktycznej*). Чаще всего растет вместе с такими видами как *Ranunculus alpestris*, *Saxifraga androsacea*, *Salix reticulata*, *S. jacquini* и другие.

STANOWISKA — LOCALITIES — МЕСТОНАХОЖДЕНИЯ

1. Babia Góra (Zapałowicz, 1880, *Spraw. Kom. Fizjogr.*, 14; *Conspectus Florae Galiciae criticus*, 1; Berdau, 1890, *Flora Tatr, Pienin i Beskidu Zachodniego*).
2. Lodowa (Berdau); Pyszna (1856, Berdau; Grzegorzek, 1868, *Spraw. Kom. Fizjogr.*, 2; 1875, Kulczyński; Berdau, l.c.); Morskie Oko (1856, Uechtritz; Kotula, 1889 - 1890, *Rozmieszczenie roślin naczyniowych w Tatrach*); Nad Morskim Okiem pod Mięguszwieckim (1926, Pawłowski, Wallisch; 1928, Trela); Przy ścieżce od Czarnego Stawu nad Morskim Okiem na Mięguszwiecką Przełęcz pod Chłopkiem (1963, Medwecka-Kornaś, Kornaś); Poniżej Czarnego Stawu nad Morskim Okiem, na podłożu bezwapiennym (1954, Zarzycki); Mięguszwiecki, supra lacum Morskie Oko, 1340 m (1970, Jasiewicz, Piękoś); Dolina Stawów Gąsienicowych (1921, Zablocki); Na skalach granitowych pod Mnichem nad Morskim Okiem (1953, Jasiewicz); Dolina Chocholowska (Kotula, l.c.); Kominy od Chocholowskiej (Kotula, l.c.); Kościeliska powyżej 1800 m, pospolicie (Kotula, l.c.); Mulowa (Kotula, l.c.); Litworowa (Kotula, l.c.); Malolęczniak — Litworowa (Kotula, l.c.); Mała Łąka (Kotula, l.c.); Liliowe (Kotula, l.c.; 1929, Pawłowski, Walas, Bulanda); Pod Zawratem (Kotula, l.c.; Berdau, l.c.); Pod Kozim Wierchem (Kotula, l.c.); Granaty (Kotula, l.c.; 1896, Wołoszczak); Wołoszyn (Kotula, l.c.; Krawiec); Opalone (Kotula, l.c.); Miedziane, 2100 - 2131 m (Kotula, l.c.; 1911, Raciborski); Rysy (Kotula, l.c.); Biały Potok (Kotula, l.c.); Sucha Woda pod Łuką (Kotula, l.c.); Ornak (Berdau, l.c.); Tomanowa (Berdau, l.c.); Giewont (Berdau, l.c.); Czerwony Wierch (Berdau, l.c.; 1970, Gugnacka); Żółta Turnia (1910, Żmuda; 1955, Rejewski); Kościelec (Berdau, l.c.); Nad Zmarzłym Stawem pod Kościelcem (1911, Raciborski); Zbocza pod Kościelcem, wśród piargu (1938, Radwańska-Paryska); Na zboczach Banistego, 1830 m (1935, Sulma); Pańszczyca-Dubrawiska (1945, Radwańska-Paryska); Dolina Pańszczycy, 1600 m (1961, Piękoś); Dolina Suchej Wody, 1600 m (1961, Piękoś); Suche Czuby Kondrackie (1962, Browicz); Szpiglasowa Przełęcz (1962, Browicz); Pod Rzędami, 1700 m (1963, Browicz); Rzędy na Ciemniaku (1963, Jasiewicz, Piękoś); Na północno-zachodnim stoku Ciemniaka (1971, Browicz, Zieliński); Kolo Gładkiej Przełęczy (1971, Browicz, Zieliński)!

Salix retusa L.
(incl. *S. kitaibeliana* Willd.)
41 - 42

Salix retusa L.
(incl. S. kieselmanni Wild.)

41 - 42